

Higuera Rubio (Universitat de Porto – Universitat Complutense de Madrid), «El lulismo del siglo XXI: entre la revolución digital y la superinteligencia»; José María Carabante Muntada (Centre Universitari Villanueva, UCM), «¿Es posible hoy un verdadero diálogo interreligioso? Ramon Llull, precursor de la tolerancia»; Coral Cuadrada (Universitat Rovira i Virgili – Archivo de los Marqueses Santa Maria de Barberà), «*De mulierum relatione*: mujeres lullianas»; Maria Cristina Pascerini (Universitat Autònoma de Madrid), «Ramón Llull y el lulismo en Italia»; Donato Verardi (Universitat París-Est Créteil – Universitat de Pisa), «Sulle nozioni di *appetitus e concordantia* nel *Tractatus novus de astronomia* di Raimondo Lullo e sulla loro influenza nel Rinascimento italiano»; i Susana B. Violante (Universitat Nacional de Mar del Plata), «El intento de conciliación y la imposibilidad de su realización. La inspiración en Ramon Llull».

Finalment, els i les participants van poder gaudir del concert *El verger de l'amat*, ofert per l'Aula Lul·liana i que va tenir lloc al Paranimf de la Universitat de Barcelona.

Georgina Rabassó

2. Congrés Internacional en el VII Centenari de la mort del beat Ramon Llull (Barcelona, 16-18 de novembre de 2016)

El passat mes de novembre es va celebrar a Barcelona el segon congrés internacional dedicat a l'Any Llull (2015-2016), amb el títol «Ramon Llull, pensador i escriptor», fita i clausura de la commemoració del setè centenari de la mort del beat. El tret de sortida l'havia donat el primer congrés celebrat a Palma a finals de novembre de 2015, «En el setè centenari de Ramon Llull: el projecte missional i la pervivència de la devoció». Els actes van ser convocats per una Comissió Acadèmica formada per membres dels centres lul·lístics més destacats. L'Aula Lul·liana de Barcelona i la Societat de Filosofia Medieval van coordinar aquesta segona trobada entorn de quatre àrees d'estudi: la teologia i la mariologia lul·lianes, Ramon Llull i les llengües, Llull i els sabers del seu temps, i la literatura lul·liana.

El simposi s'inaugurà el dimecres 16 de novembre a les vuit del vespre, al Paranimf de la Universitat de Barcelona, amb la intervenció de les autoritats acadèmiques i el recital poètic d'*El verger de l'amat*, ofert per Montse Germán i amb música de Ferran Pisà. Les sessions del congrés se celebraren els dies 17 i 18 a l'Aula Magna del Seminari Conciliar de Barcelona i a l'Aula

Magna de la Universitat de Barcelona, respectivament, al voltant de ponències convidades i de comunicacions d'especialistes d'arreu. La conferència inaugural, «Ramon Llull, “hic et nunc”, aquí y ahora», anà a càrrec del reconegut lul·lista Fernando Domínguez Reboiras (Universitat de Freiburg), que convidà l'auditori a reflexionar sobre la incidència del missatge i la inquietud crítica de Llull en el context present, i va fer una síntesi del seu ideari sobre l'home i el món. Tot seguit es va obrir el bloc d'intervencions sobre teologia i mariologia lul·lianes. La primera, de Jordi Gayà (Maioricensis Schola Lullistica), «La psicologia de la fe en la teologia de Ramon Llull», tractà sobre la tesi de Llull de la possibilitat de demostrar les veritats de la fe cristiana, una intenció constant en les successives modificacions de l'Art. En segon lloc, Viola Tenge-Wolf (Universitat de Freiburg) exposà «“Totes ciències són per theologia”. Ramon Llull's concept of theology as a science», sobre l'estatus de ciència demostrativa de la teologia en el pensament lul·lià, fonamentat en l'Art, enmig de les diverses visions teològiques del segle XIII, que es postulaven entre els principis necessaris aristotèlics i la superioritat de la revelació. En la darrera sessió del matí, Joan Planellas va presentar l'«Enchiridion Theologicum Lullianum», una antologia i manual comentat de textos teològics lul·lians en català i llatí procedents de diverses obres.

A la tarda es van llegir les comunicacions, dividides en dues sessions, cadascuna de dos grups. En la primera sessió, en una taula anaren a càrrec d'Antoni Alomar i Canyelles («El primer model de prosa catalana i els canvis en les dues primeres versions catalanes del *Llibre de contemplació en Déu* de Ramon Llull»), Pamela Beattie («Language and Orthodoxy: the Latin Translation of Llull's *Llibre contra Anticrist*»), Carla Compagno i Coralba Colomba («Paratesti lulliani: una classificazione preliminare»), i Ferran Gadea («Ramon Llull i els joglars»). En l'altra, a càrrec de Francesc Tous Prieto («Metàfores, condicions i flors: els aforismes “amatus” de Ramon Llull, del *Llibre d'amic e amat* a l'*Arbre de filosofia d'amor*»), Anna Fernández Clot («La *Medicina de peccat* de Ramon Llull, un electuari moral en vers»), Sarah Jane Boss («The significance of Mary's virginity in the *Llibre de Santa Maria*»), Constantin Teleanu («La théologie mariale du *Libre de Sancta Maria* de Raymond Lulle») i Àlvar Maduell («Estridències estratègiques de Llull sobre el martiri»).

En la segona sessió, les comunicacions anaren a càrrec, en una taula, de José Higuera («Ramon Llull y el astrolabio. El vocabulario del *quadrivium* en la obra luliana»), Carles Amengual Vicens («Ramon Llull i la botànica»), Francesco Fiorentino («L'epistemologia di Raimondo Lullo») i Alessio Moretti («L'Art quaternaire de Ramon Llull est-il tributaire de la Qabbalah visu-

elle juive?»). En l'altra, a càrrec de Josep Lluís Navarro («De l'*affatus* a la teoria lul·liana de la comunicació»), Anton Gasol («Ramon Llull, Francesc Moragas i l'ideari de "la Caixa"»), V. Kulmatov i M. Osowski («The spread of Raymond Llull's ideas in Russian»), Martín González («El lulismo de Ultrammar: perfil del venezolano D. Antonio Reyes, 1901-1973») i Edmund Mazza («Ramon Llull: To Convince or Coexist?»). Per acabar la jornada, Mireia Martí i Albert Soler, del Centre de Documentació Ramon Llull, i Antoni Mir, de la Institució Francesc de Borja Moll, presentaren el *Nou Glossari General Lul·lià*, una actualització digital de l'obra lexicogràfica de Miquel Colom que farà perdurable aquesta eina indispensable per a la lectura de les obres catalanes de Llull.

Les primeres sessions del dia 18 es van presentar sota l'epígraf *Ramon Llull i les llengües. Ramon Llull i els sabers del seu temps*. La primera, d'Elena Pistolesi (Universitat de Mòdena), «Le traduzioni lulliane: un percorso tra lingue, filologia e tradizione (alla ricerca dell'autore)», versà sobre el plurilingüisme com a estratègia de difusió apologetica del corpus lul·lià i el quadre complex que en transmet la tradició manuscrita, i sobre la qual podem recuperar les opcions d'escriptura de l'autor. A continuació, Joan Santanach (Universitat de Barcelona) va presentar «L'"Art de contemplació" del *Blaquerna*, entre la narració i la teoria», sobre la narració del procés contemplatiu i l'experiència eremítica de Blaquerna que trobem al llibre cinquè de la novel·la, «De vida ermitana», dividit en dues parts: el «Llibre d'amic e amat» i l'«Art de contemplació». Josep M. Ruiz Simon (Universitat de Girona) dissertà sobre l'epistemologia de l'Art amb el treball «L'Art de Llull com a art de contemplar, com a ciència general i com a ciència política», tres visions que ja en el *Llibre de contemplació* presenten el sistema del beat com un mitjà per examinar qualsevol matèria i principi de tota ciència, com a art de contemplar i alhora com a filosofia política, un mètode de conversió.

En el darrer bloc, *La literatura lul·liana*, es van llegir les tres últimes ponències. José Aragüés (Universitat de Saragossa) va presentar «Cuentos efímeros. Virtualidad y experimentación en la literatura ejemplar de Ramon Llull», sobre la versatilitat narrativa i les característiques dels *exempla* lul·lians, veritables creacions *ad hoc* adaptades al discurs artístic i amb funció *metaexemplar* que, com en la ficció novel·lada, tenen caràcter modèlic ja que el lector els ha d'actualitzar en si mateix com ho fan els personatges. Simone Sari (Universitat de Siena) presentà «"A Dio appartengono i nomi più belli, invocateLo con quelli": la devozione ai Nomi di Dio secondo Llull», sobre diversos aspectes compositius de l'obra *Cent noms de Déu*, sistema autorefe-

rencial, cronologia i destinataris. Finalment, va tancar el simposi la ponència «Ramon Llull i les edats de l'home» de Lola Badia (Universitat de Barcelona), una exposició sobre les referències biogràfiques de Llull a propòsit de l'experiència religiosa, la intuïció matemàtica implícita en l'Art i la seva capacitat d'escriptura, seguint l'esquema de les edats del cycle vital de l'home presentat per Dante al *Convivio*.

Podrem disposar d'aquestes aportacions, tal com s'ha anunciat, en les actes dels simposis de Palma i de Barcelona que es publicaran dins la Col·lecció Blaquerna d'Estudis Lul·lians de la Universitat de les Illes Balears i de la Universitat de Barcelona, en sengles volums que apareixeran el 2017 i el 2018.

Arnau Vives Piñas

3. Per l'estela en l'albor, Commemoració final de l'any Llull a les Balears. Palma, Teatre Municipal Xesc Forteza (21 de desembre de 2016)

El dia 21 de desembre de 2016, al teatre municipal Xesc Forteza de Palma, es posava punt final a la commemoració de l'Any Llull a les Balears, commemoració que s'havia iniciat també a Palma el novembre de 2015 i que, des d'aleshores, va aglutinar més de tres-centes activitats al voltant de la figura lul·liana. Precisament aquest acte de cloenda, dirigit i conduït per Joan Miquel Artigues, va voler ser un resum de totes les activitats dutes a terme, per la qual cosa durant les diferents intervencions institucionals es projectà un treball de videomapatge de Dalumen Lab que incloïa imatges dels esdeveniments organitzats arreu del territori insular. Una gran escala de l'enteniment lul·lià presidí l'espai escènic i serví, alhora, de fil conductor que permeté lligar els diferents moments de l'espectacle musical i escenogràfic.

Després de la presentació corresponent, intervingueren la presidenta del Govern balear, Sra. Francina Armengol, la consellera de cultura, Sra. Ruth Mateu, i la comissionada de l'Any Llull, que signa aquesta crònica. La voluntat explícita que la cloenda fos un homenatge a les entitats i als participants en les activitats desenvolupades al llarg de l'any va suposar que es fusionassin diferents fragments de quatre treballs artístics: *Phantasticus* (Produccions del Mar), *Visions d'infinit* (Procés creatiu d'AuMents), *Canticum Novum* (Orfeo Ramon Llull) i *Desconhort de Nostra Dona* (Lina Mira), espectacles que havien girat arreu de les illes (i també de Catalunya), creats a partir de textos lul·lians. En definitiva, dansa, teatre i música es donaren la mà per difondre